

našega naroda razvijanje v poslednjih 30 letih, da je, akopram po neugodnih razmerah razkosen v šest posebe upravljaajočih delov v vseh deželnih njega zborih potisnjen v manjšino, ter nikogar imajoč, kateri bi bil branil in pospeševal njega duševne koristi, se svojo močjo storil kar največ možno, in kadar je bilo državo treba pred vnanjimi sovražniki braniti, tudi niso moji rojaki bili zadnji. Se vé, da niso še dospeli neke stopinje omike niti ne želé priti do tam, kjer se čut za pravo in pravičnost, katerega je Bog dal človeškemu sreči, izgublja, in se namesto njega prikazuje sebičnost jedini nagib človeškim dejanjem.

Gledé sposobnosti slovenskega kot nčnega jezika moči bi mi bilo sklicavati se na mnoge nemške in slovanske odlične jezikoslovce, kakor so Bopp, Johannes Schmidt, Miklošič itd., kateri so vso pohvalo izrekli o sintaktičnih prikaznih v slovenščini. Ker se pa bojim, da bi v takem slučaju visoka zbornica z menoj morala imeti preveč potrpljenja, naj bode zadostno, če naglašam, da je Miklošič v svojej prispodabljaajočej slovnici izmed vseh slovanskih jezikov posle stare slovenščine dal največjo prednost novemu slovenskemu jeziku. Tudi imajo naposled Slovenci, kakor so mi strokovnjaki trdili, skoraj za vse predmete dovolj učnih sredstev ter bi se z majheno težavo dala tudi ona prigotoviti, katerih še zdaj ni. Obče pak si niso z ozirom na narodnost dijakov po vseh gimnazijah v slovenskih deželah in pokrajinah razmere jednake. Drugače so te na Kranjskem, drugače na Koroškem in drugače na Štajerskem. Na te razmere bode na vsak način treba ozirati se. Da se vsaj nekoliko odpravijo največje neprilčnosti na gimnazijah v Mariboru, Ptui in Celji, bode dovoljna ustanovitev paralel v I. in II. razredu, od III. razreda počenši pak bi mogli učenci slovenske in nemške narodnosti skupno poučevati se z nemškim naučnim jezikom, vendar bi Slovincem bilo treba časih še kaj pojasniti v domačem jeziku ter bi se v vseh predmetih imeli učiti tudi slovenskih nazivanj.

Dakle vidite, čestita gospoda, da so ugovori in pomisleki, kateri se našim naporom stavljajo, popolnem neopravičeni. Mnogo ljudi je celo takih, kateri se stavljajo na stališče sile. Tako je poslanec iz spodnjega Štajerja izrazil se v državnem zboru, „da je po zakonu narave določeno, da močnejši pogoltne slabejšega, katera žalostna osoda je po besedah omenjenega gospoda Slovincem gotova. Kdor bi se to branil storiti, bi bil protivnik kulturnemu razvitku; ta borba nikakor ne sme biti posebno prizanesljiva.“ To stališče je vsaj očito, da si, kar se tiče avstrijskih razmer v obče in razmer močij posameznih narodov posebe, po mojih mislih ne kaže nebene posebne državne močnosti. Ako pa tisti, kdor hoče pogoltniti, onemu, katerega namerava pogoltniti, naravski branečemu se z rokami in nogami, reče: „Ne gani se, ne kali

miru“, ali če mu pravi: „Jaz te ne umejem, zakaj se za ono malenkostno narodnost navdušnješ, a ne za dušne, lepe svrhe, za slobodni razvitek“ — moram takšne besede proglasiti grdim licemerstvom. Saj mi ne zahtevamo ničesar drugzega, nego da se našemu narodu z uveti omogoči obstanek. Ako nam to dovolite, bode tisti dan, na kateri nam bode pravični, dan blagoslova za vso deželo, za vse cesarstvo“.

Gospodarske stvari.

Koliko dobička vrže pametna kokošja reja.

M. Francozi so najprej in najbolj sprevideali in spoznali, da k kmetijskemu blagostanju pametna kokošja reja mnogo pripomore in so se nje pametno in na debelo poprijeli. V pokrajini, kteri pravijo Normandija, prirejajo največ in najbolj izvrstnih kokošij za na mizo in pridelujejo največ jaje, več in lepših in boljših, kakor ktera koli druga francoskih pokrajin. Normandija sama preskrbljuje s kokoši in jajci veliko mesto Pariz pa še razpošilja jih v ogromnih množinah na Angleško in Belgijo. Tam se nabajajo mnogi kmetovavci, ki ne redé kokoši le za postranski zaslužek, ampak kot poglavitni pridelek in marsikteri izmed njih redi do 6000 kuret in više na svojem kmetijstvu. V drugih deželah so starokopitni predsodki dostikrat kmetovavce od kokošje reje odvrčali in mu oči zapirali, da velike koristi ni spoznal, ktera mu prihajati more iz pametne kokošje reje. Sem ter tje pa so tudi okoliščine take, da kokošja reja ni mogla do pravega razvitka. Na Laškem so pred 15. leti bili tudi še zelo zabitih glav, kar se kokošje reje tiče, in ko je nek učenjak v Paduan-skih gospodarstvenih novinah kmetom kokošjo rejo začel priporočati, malo je manjkalo, da ga niso za bedaka proglasili. In dan danes so Lahji za Francozi prvi kokošji rejci in jaje se na Angleško toliko izvažajo, da so Lahji 3 leta pozneje potegnili za prodana jajca že 3.901.440 frankov in leta 1879. vže 30.141.410 frankov.

Iz tega vsakdo lahko sprevidi, koliko se leto na leto iz pametne kokošje reje potegniti more. Da so naše slovenske pokrajine posebno priležne za kokošjo rejo, kdo bi tega ne znal? Kopuni, pišeta, jajca Slovenskih goric slovijo po svetu zaradi okusnosti in nježnosti. Mnogo se jih razprodaja po svetu v Gradec, Dunaj, Prago in še dalje, pa koliko več bi se jih še moglo prirediti in razprodati, in s koliko večjim dobičkom, ko bi se naši ubogi osiromašeni kmetovavci kokošje reje prav in pametno poprijeli in ko bi jih po pravi vrednosti tudi prodajali!

Francoska dežela redi vsako leto okolo 40 milijonov kokošij, ktere srednje cenjene, (na Francoskem so kokoši dražje ko pri nas) 2½ franka po našem 1 gold. jedna stoji, predstavljajo vrednost od 100 milijonov frankov. Od teh 40 mili-

jonov kokošij se jih vsako leto blizo 8 milijonov zakolje in posne, ki so 20 milijonov vredne. Vrh tega se zakolje okoli 5 milijonov petelinov, 12½ milijonov vrednih. Onih 40 milijonov kokošij izvali leto na leto okoli 100 milijonov pišet, od katerih jih mora okoli 20 milijonov zopet vsako leto tiste nadomestiti, ki so bile zaklane, in ki so ali vsled bolezni ali vsled drugih nezgod konec vzele. Ostane jih še 80 milijonov, in te se po srednji ceni jedno za 1½ franka vsega skup 120 milijonov spečajo. Višja cena kopunov in kokošij kopljenk iznaša poprek leto na leto 6 milijonov frankov. S kratka: vsako leto se kokošjega mesa poprek povžije za 158½ milijonov frankov. Vsaka kokoš iznese vsako leto poprek nektera več, nektera manj 100 jaje, toda na leto za Francosko 4000 milijonov, jajce po 6 centimov po našem 4 krajearje, (ker so jajca tam dosti dražja, ko pri nas), ki 240 milijonov frankov vržejo. Ako se še zaslužek barantačev in mešetarjev v poštov jemlje, se sme brez prenapetosti kupčijski promet na Francoskem vsako leto na 550 milijonov frankov postaviti. S tem res ogromnim pridelkom dan današnji Italijani tekajo, tako, da na Londonskih sejnih po laških jajcih bolj poprašujejo nego po francoskih in da ta v ceni padajo.

Sejmovi na Koroškem. 10. avgusta Strassburg, sv. Lenart 16. avg. Beljak, 21. avg. Bleiberg nemški, 24. avg. Freže, Kotiče, Labod, 28. avg. sv. Andrej, 30. avg. Črna.

Dopisi.

Iz Maribora. (Gimnazij — nesreča — dva ptiča). Naš gimnazij štel je pretečeno šolsko leto 307 dijakov. Med temi je 159 Slovencev, 145 Nemcev, 1 Srb, 1 Čeh in 1 Poljak. Najmlajši je 10 let, najstarejši 26 let star. Katoličanov je 304, dalje pa 1 pravoslaven, 1 luteran, in 1 kalvinec. Izmed stalno nastavljenih 13 profesorjev ne zna 9 čisto nič slovenski. Želimo jim torej srečen pot tje, kder bodo imeli samo nemških dijakov. V nemških nalogah višje gimnazije nahajamo preveč ozirov na Bismarkovo sveto deželo, a premalo na naše avstrijsko cesarstvo. Le g. Horak je v 6. razredu v tej reči avstrijskemu domoljubju pravičen. K sv. spovedi in obhajilu bili so dijaki peljani 3krat, kar gotovo ni preveč. Zastran uspehov v poduku in izgoji na tem učilišču so zlasti v Mariboru različnega mnenja. Nekateri močno godrnjajo. Prvi red z odliko prejelo je 41 dijakov, prvi red 172, drugi red 69 in 22 tretji red; 39 dijakom je dovoljeno slabi red v poskušnji popravljati. Za izpit zrelosti ali za maturko zglasilo je se 18 osmošolcev. Toda slovenskega siromaka Šimoniča niso pripustili, ker ni mogel šolnine plačati. Skušnjo napravilo je 12, med temi 3 z odliko. Dne 3. julija 1880 bila je skušnja iz štajerske zgodovine. Oglasilo se je 5 dijakov iz 4. šole. Svetinjo dobil je J. Atteneder in F. Sajna-

kovič. Mnogoletni gimnazijski sluga F. Dreksler je dobil 20. maja t. l. srebrni križec za zasluge pa se te odlike ni dolgo veselil. Dne 26. jul. je naglo umrl. — V nedeljo 1. avg. t. l. je trčil poštni vlak, ki se je peljal proti Koroškemu, na drug vlak, katerega so na koroškem kolodvoru prerivali. Ker sta vlaka bila na enem tiru, tresnola sta skupaj, da je 12 oseb bilo ranjenih, med njimi vlakov vodja Kassner in vinski trgovec Kos iz Maribora prav hudo. Nesrečo zakrivila je ne previdnost nekega slažabnika železniškega. — Dva ptiča, on in ona, po imenu Karol in Marijana Toischl, sta v Trstu ukradla 2000 fl. ter z njimi izletela po širokem svetu. Odpeljala sta se po železnici. Toda telegraf je brzeji od železnice. V mariborskem kolodvoru so policaji ptiča prejeli in poslali v Trst nazaj. Tat nima vselej sreče!

Iz Dobrne. (Nekteri pravijo, da nera-zumejo „nove“ slovenščine.) K tem spadajo navadno tisti domovinci, ki so se nemščini privadili, kakor se n. pr. vjeta ptica navadi zvižgati to, kar jo gospod nauči. Ne manjka ljudij, ki mislijo, da znajo nemški ter vsled tega postanejo celo nasprotniki svojemu materinskemu jeziku, sovražniki lastne mater. Pravimo jim nemčurji ali nemškutarji; oni so Slovenci po rodu, a po sili hočejo biti Nemci. Take baže človek razodeva pač svojo nevednost. Kdor vsaj nekoliko pozna svet in razne narode, ne bode mu neznan, da mora vsakdo, če hoče zapopasti svojo govorico, vaditi se po knjigah. Mar bode Lah, ki se v šoli ni naučil pravilno govoriti, razumel laščino, kakor se piše? Bode li Magyar, ki ni obiskoval šole, na tenko razumel svoj pismeni jezik? O tem so dobro prepričani vsi oni, ki jih nemila osoda v različne kraje med tuje ljudi žene s trebuhom za kruhom. Kako neki bode nemškutar vedel čisto slovenščino, ako se jej ni privadil v šoli, ali pa je to, kar je znal, pozabil, ker se v poznejših letih z materinščino ni pečal in če, kakor le z zabavljanjem zoper Slovence in njihove opravičene terjatve. Otrok, ki mu se ponuja priložnost hoditi v šolo, če se uči z veseljem, zapomni si bode marsiktero besedo, kakoršne v ozkem krogu domače družbe ne čuje nikdar; s pridnim branjem v poznejšem življenju se brez posebne težave privadi jeziku književnemu, ki je jednak povsodi, kjer se razlegajo slovenski glasovi, kjerkoli se govori naški. Je li mar v kterej fari povsod isto narečje? To ni samo med nami; tako je pri vseh narodih. Za vsako ves posebič se ne morejo tiskati knjige ali izdajati časopisi. Da ljudje ne bi bili med seboj zvezani z vzajemnim jezikom književnim, kako bi svet ovači zamogel napredovati! Morda pa Nemec zastopi Nemca? Kdor bi hotel temu pritrčiti, naj n. pr. prebere ter zapomni nemški napis, ki se v mestu Limmer na Nemškem nahaja nad vhodom do grobišča. Tam bereš: „Hier ligget use leiven olen; Herr, lat-se dek syn wol befohlen! Denn, wenn se sollen weder upstaan, sau müsten wy alle von huus un hof gaan“. Nemcem,